

УДК 316.613.4:004.946
orcid.org/ 0000-0001-5430-0808

ЛУКАШЕНКО Марина Володимирівна
кандидат філософських наук, практичний психолог Вінницького медичного коледжу імені акад. Д.К. Заболотного

МУЖНІСТЬ БУТИ В УМОВАХ ПОСТ-ТА ПРОТОСОЦІАЛЬНОСТІ У ВІРТУАЛЬНІЙ РЕАЛЬНОСТІ

Трансформації соціальності інформаційного суспільства, яке характеризується особливою плинністю, є настільки динамічними, що згідно з відчуттями пересічних громадян та рефлексіям дослідників мова йде про її розсіяння. Даний ефект виникає в результаті множинності форм взаємодії зовнішньої і внутрішньої соціальності. Світ завжди вимагав від людини «мужності бути», як її означив П. Тілліх, проте, постає питання: якою вона має бути у світі, в якому одночасно зникає соціальність, перетворюючись на форму «пост», і виникають нові протосоціальні форми у віртуальній реальності?

Зміни аграрного, індустріального та інформаційного суспільств супроводжувалися появою нових моделей зв'язків людей між собою та теорій, які їх пояснювали. Тобто змінювалися зовнішня і внутрішня соціальність, що мало б викликати інші емоції, самопочуття та бачення свого місця в суспільстві. Проте, патологічна тривога переслідувала як розчарованого, який говорив зі своїм Ба чотири тисячі років тому (давньоєгипетський текст «Розмова розчарованого зі своїм Ба»), так і загрожує сучасній людині, тобто не дуже залежить від часу, адже є наслідком нестачі мужності прийняти екзистенційну тривогу.

Саме «мужність бути» необхідна для визнання спільної для людей, які жили раніше і живуть зараз, екзистенційної тривоги. Вона, маючи онтологічний характер, є атрибутом буття, якого неможливо позбутися навіть у новій соціальності віртуальної реальності. Нездатність же прийняти дану тривогу, провокує виникнення патологічної її форми на жорсткій нереалістичній основі, що потребує постійного захисту. Так, спроби вгамувати патологічну тривогу долі та смерті підштовхує людину до штучного створення нереалістичного почуття безпеки. Уникання тривоги провини та осуду створює нереалістичне почуття власної бездоганності та нарцисизму, розквіт якого припадає на період інформаційного суспільства, яке дає для цього необхідний інструмент у вигляді соціальних мереж Instagram, Facebook тощо. А нереалістична впевненість стає захистом від тривоги сумнівів та відсутності сенсу (Тілліх, 2013, с. 73). Щоправда, постмодерний світ з інформаційним технологіями більше дає людям можли-

вості грати сенсами, що все одно в решті решт призводить до посилення тривоги їх втрати.

З якими ж викликами для її мужності зустрічається сучасна людина в розмаїтті соціальності інформаційного суспільства та які форми захисту створює патологічна тривога? По-перше, спільною для всіх її нових форм є зміна ідентичностей, спричинена трансформаціями та трансфігураціями структури суспільства на мережеву, які також стали не лише мережевими, а й плінними, знетіленими, невловимими у Всесвітній Мережі. Соціально-політичні ж флуктуації продовжують актуалізувати модерні ідентичності приналежності «за кого ти» та «від кого ти», нівелюючи категорію «хто ти є самий по собі» (Малахов, 2008, с. 8). Проте в мережевому суспільстві ідентичності визначаються саме відносинами, соціальними зв'язками, які на певний момент об'єднують людей, роблячи кожную людину вузлом соціальності.

По-друге, раціонально побудовані соціальні зв'язки, які визначалися стабільними соціальними інститутами, спільними життєвими проектами та іншими атрибутами існування модерного суспільства, змінюються зв'язками, визначеними «культурою інстинкту», тобто випадково і тимчасово створених, сповнених ризиком і пригодами. Замість індивіда з системою відповідальностей постає особистість, яка «вибухає», розширюючи межі «себе», своєї суб'єктивності в певних інституціях, інформаційних просторах, фрагментуючи самоідентичність у множині ідентичностей (Маффесоли, 2012).

Розглянемо чинники, які можуть провокувати розвиток патологічної тривоги в окремих формах сучасної соціальності. Так, у віртуальній соціальності, яка є відображенням реальної та простором розповсюдження та розвитку нових смислів і властивостей суспільства, людина може відчувати себе «загруженою» у «соціальну хмару» (А. Неклесса) та здійснювати «саморозширення» у глокалізованому світі Павутиння. Патологічні форми тривоги долі та смерті, провини та осуду, сумнівів та відсутності сенсу можуть проявитися у нереалістичних почуттях безпеки у Мережі, власної бездоганності та впевненості, коли всі пости та коментарі подаються з експертної позиції від власного реального імені. Також надміра впевненості та почуття безпеки посилювали участь в останніх революціях та вибухову швидкість їх розповсюдження, жодна з яких не відбулась без мережевої самоорганізації. Саме така активність на час вгамовували тривогу відсутності сенсу. Проте основні форми боротьби з патологічною тривоگوю в Мережі схожі з традиційними, лише мають свій прояв в електронній інформаційній структурі суспільства та віртуальній комунікації.

Яскравою новою формою, пов'язаною з віртуальною соціальністю, постала соціальність реальної віртуальності, яка здійснилась як реалізація трансформованих за допомогою нових цифрових технологій, зокрема, доповненої реальності та реальної віртуальності, суспільних смислів та

зв'язків. Сьогодні відбувається об'єднання людей на якісно новому рівні, що має трансформаційний вплив на світогляд та світовідчуття великої кількості громадян. Дана форма соціальності може як посилювати, так і вгамовувати патологічну тривогу. Нові технології можуть як допомогти реалізувати мужність бути, втілюючи особистісно та суспільно важливі смисли, так і створити умови для втечі від реальності, оточивши себе створеними об'єктами з «second life».

Новітніми формами соціальних зв'язків, в яких проявляється як екзистенційна, так і патологічна тривога, є протосоціальність та соціальність віртуальної реальності. Різниця між даними формами полягає в триванні або умовному завершенні процесу самоорганізації, набутті сталої форми соціальністю віртуальної реальності. Саме в період організації нових соціальних зв'язків переважають установки кібер-лібертенів та правила, властиві «війні всіх проти всіх», коли розповсюджується тролінг, знецінення, ненависть, мова ворожнечі, моральна нечутливість, адже «переможець» отримує все. Проте поширення агресії, шахрайства і кібербулінгу викликало протидію, розпочавши період мережевих війн, самоорганізацію груп охоронців порядку у віртуальному просторі тощо. Якщо особа здійснила міграцію в on-line світ, то власну патологічну тривогу долі, смерті, провини та сумнівів вона буде вгамовувати також переважно у Мережі. Але в даному випадку вона більш схильна до «розщеплення», до створення різних ідентичностей, аватарів, які мають свої нік-нейми та можуть кардинально відрізнятись від реальної особистості. Тоді легко бавитися власною бездоганністю, впевненістю та переживати досвід безпеки, хоча б він тривав і недовго, або лише в одній групі. Коли ж певні кібер-групи сягають станів неутраїтів, то сисадміни починають суворо контролювати вироблені інтуїтивні правила, дотримання сисетикету та виключають з інтернет-племен їх порушників. Тоді формується нова патологічна тривога осуду, смерті та долі, які на новому рівні посилюють страх «поганої карми», бути знеціненим, виключеним, забутим, стертим з життєво важливої Мережі.

Найефективнішим же способом колективного угамування всіх видів патологічної тривоги є постсоціальність у віртуальній реальності, яка є результатом реалізації соціальних потреб лише у Мережі, у світі ігор, без побудови суспільних зв'язків, у результаті чого розчиняється соціальність. Так, сьогодні людина може знаходитись поза будь-якими соціальними структурами, живучи усамітнено і реалізуючи базові потреби за рахунок спадку або робіт через Інтернет, замовляючи необхідні для життя речі там само (наприклад, хікікоморі). Всі форми патологічної тривоги вгамовуються тут нереалістичними почуттями безпеки свого аватару, його бездоганності та впевненості.

Отже, трансформації соціальності інформаційного суспільства, викликали до життя нові форми втечі від зустрічі з екзистенційною триво-

гою та необхідності прийняти мужність бути у світі, в якому зустрічається прото- і постсоціальність, а віртуальність стає реальною.

Список використаних джерел

- Малахов В. Право бути собою. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2008. 336 с.
- Маффесоли М. Человек постсовременности. *Homme postmoderne*. Paris : Bourin éditeur. 2012. URL: <https://syg.ma/@marisya-prorokova/mishielfaffiesolichieloviek-postsovriemiennosti-pierievod-stati-voshiedshiei-v-sbornik-lhomme-postmoderne-paris-bourin-editeur-2012>.
- Тиллих П. Мужество быть / пер. с англ. О. Седаковой. Киев : ДУХ І ЛІТЕРА, 2013. 200 с.

References

- Maffesoli M. (2012). Chelovek postsovremennosti [Postmodern Man]. *Homme postmoderne*. Paris: Bourin éditeur. Retrieved from: <https://syg.ma/@marisya-prorokova/mishielfaffiesolichieloviek-postsovriemiennosti-pierievod-stati-voshiedshiei-v-sbornik-lhomme-postmoderne-paris-bourin-editeur-2012> [in Russian].
- Malakhov V. (2008). *Pravo buty soboiu [The right to be yourself]*. Kyiv: DUKh I LITERA [in Ukrainian].
- Tillikh P., & Sedakova O. (Trans.). (2013). *Muzhestvo byt [The courage to be]*. Kiev: DUKh I LITERA [in Russian].

УДК 165.74:177.72

orcid.org/ 0000-0002-5464-8430

orcid.org/ 0000-0002-2346-9122

БІЛОУС Марина Володимирівна
магістрантка кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

УСАНОВА Людмила Анатоліївна
кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

ТРАНСГУМАНІЗМ ЯК ЗНЕЦІНЕННЯ ЛЮДЯНОСТІ

Інформаційне суспільство, зорієнтоване на людину, розвиток та відкритість для кожного, несе за собою також і низку кризових явищ. Переосмисленню піддаються усталені підходи та погляди, зокрема, ідея гуманізму зазнає трансформації. Реактуалізація її змісту призводить до ревізійності етичних уявлень, розмивання їх характеристик та зміни суспільних поглядів і системи цінностей. Гуманізм як світоглядна настанова в історії